

ИЗ ДНЕВНИКА ИАРТИЗАНА

Петак, 28. XI 1941.

Рано ујутро из школе за Столице. Враћамо жене са пута кућама јер носе непријатељу намирнице: сир, кајмак, пилиће, ћурке...

Ујаково објашњење:

Носите у Л. да храните Швабу и нашу буржоазију — петоколонаше.

На Столицама све за покрет спремно.

Долазе вести да су Немци и Недићевци прешли коренитску школу из које смо пошли и да се налазе на километар пред костајничком школом.

Предвече, скоро у самој ноћи, креће нае неколицина, послс евакуације свих осталих, у правцу Крупња.

— Кажу да непријатељ напредује са свих страна.

— Од Пецке у правцу ЈБубовије, од Радаља у правцу М. Кахмена и од ваљ. пута.

Куда идемо?

Ноћимо у топлој соби апотеке.

Субота, 29. XI 1941.

Устајем двапут ноћу. Сањао сам сан о Шапцу, о својима (отац жив, мати, сестра — Бата се удавио, ујак стрељан).

— Студент, јеси ли ти?

Разговарам са Факиром.

— Ужичани их млате код Љуб. Замало да ме зграбе нед. „Дођи код нас слободно” — каже ми.

Око 7 сати ујутро полазимо пут Томња. Из једне куће крећемо за Шљивово и даље за Ражањ сретајући партизане на једном положају између Т. III.

Мраз, — велика хладноћа. Црни је заузео положај постављајући топ. Ми остављамо сандуке топовске муниције. У Шљивови спавамо недалеко од кухиње у једној сеоској кући. Вечерамо богато: „Роман чоколада” не смета нам да уништимо 12 комада јаја.

Недеља, 30. XI 1941.

У току ноћи будимо ее неколико пута. Пред зору устајем и полазим са Вером за Ражањ. Колиба на Рожњу — кромпир печен и неиздржљив грип: Колика супротност недавној стварности на Столицама. Тамо: култура, електрична светлост, купатило, а сада?

Око два сата чују се топовски пуцњи. . .

Ноћ на Рожњу, ноћ уочи првог децембра 1941.

Доносим сена са скојевцем Столом, посматрамо природу која је сјајна: ноћно небо чисто, без облачака, украшено скоро пуним месецом и сјајним звездама. Хоризонт би био широк, бескрајан да није рожањских брда и силних шума посутих ињем. Мраз је јак, а иње покрило природу. Слика је каква се само виђа на честиткама о Божићу: Брда златна и крвава и шуме посуте ињем, ињем.

Ноћ је на Рожњу пријатна, али дим и спавање на сену кроз шупљу и на све стране шупљу „Вилу" исто тако су пријатни.

Понедељак, 1. децембар 1941.

Око 10 сати крећемо са Рожња иреко Прослопа за Д. Оровицу. На косама Сокол. планине силно иње направило је сталактите и сталагмите и без подземних пећина.

Узбрдо, низбрдо, тешко устеривање и тешко спуштање кола — ето тако је изгледао пут до П. а одатле серпентинама и дољачом, па онда серпентинама узбрдо, око 7 у Оровици.

Данас је дан уједињења.

Уторак, 2. децембар 1941.

После доброг доручка — ручка крећемо за Г. Оровицу и даље за Торник. Са пола пута пред Г. О. враћамо се нас неколицина назад за Прослогт и даље по нечијем наређењу. Идемо полако узбрдо; ја остајем задњи. Мрак није далеко. Стижемо пред колибу, скоро на врх брда, а одједном почеше пуцњи: из револвера па из пушке. Наша група од 17 људи покушава да се снађе:

Залазимо за кућу — колибу.

Пуцњи не престају.

— Стој!

Ми продужујемо по брисаном простору, сада пуцњева нема.

— Стој! Стој!

Ми настављамо по стази да би заобишли брдо, али до њега није близу. Све један за другим на 5 метара растојања. Овде нас је могао све побити, али ето пуцњева нема.

— Митраљеско одељење, спрема се — чује се глас на крајњем делу Бобије.

Убрзано, трчећим кораком хитамо ка брду у том опет страховити пуцњи: све из дум — дум метака. Али срећом стижемо на

циљ: заузимамо одмах бусију и не отварамо ватру. Сељак водич нам све околу брда показује стазу тако да нисмо на видику четничком бандиту који даље мрмља и издаје неко наређење: „Браћо... сви напред... у стрелце... заједно са недићевцима... напред...”

Већ смо се дограбили пута: сад смо потпуно сигурни. Стижемо у Оровицу: ту налазимо другове који нам саопштавају да је било погрешно наређење о одласку на Прослоп и да ћемо се сутра вратити. Говоримо им о ономе што се малочас на... десило.

Нисам вечерао и нећу, седим код Ваљеваца, — на клупи, седим са „Точкоњиним” свастиком, једном омладинком за коју нисам раније у Шапцу могао помислити да ће бити добра, разговарам са њом детаљно о свему ономе што се десило у Шапцу пре и после напада на Шабац после мог бекства.

— Ужасно је било у Шапцу после напада, грозне су то слике, друже. Кад то причам, мени се стеже у грлу, ах, оно ти не можеш да замислиш. Другог дана од нашег напада похватили су 5.600 људи од 14 па до 70 година и нас 7 жена, јер су у нашој кући нашли једну четничку пушку. Била сам и пред митраљезом али, некако нас оставише... .

— Шта је са комунистима, симпатизерима и омладинцима... .

Од старијих из Шапца стрељан је Ковачевић, продавац новина, управо он је скочио са Каћом у Саву, није дао да скотови мрцваре.

— А омладинци, како су се они држали?, питам.

— Прво су све средњошколце и учитељице позатварали, а онда преко микрофона читали имена комуниста, ђака. Неки су стрељани (Шоћа) Бора Гајић је још у логору, хтели су да га стрељају због тога што је на провокацију Љотићевца истог измлатио. „Нек ти сад помогну твој Стаљин и партизани”. Одговор на то били су омладински шамари нашег друга. Одмах су узели да га стрељају, али његов чича, познати петокOLONаш, заузео се за свог „поквареног — бандитског” синовтда — комунисту. Ја не знам шта је после било са њим... .

Прича ми о свим омладинцима, омладинкама (Б. Косовац, Ж. Тадиновић и његов брат).

— Љотићевци: Гачић, „Корњача”, Ђуран, Деспотовић, Вечериновић и други — сви су отишли у недићевце... .

Питам је за моје.

— Матер и сестру сам ти видела кад их Немци провели на камиону, и једна и друга су у црнини за оним братом што летос умре. Била сам на његовој пратњи.

(На овом месту стао и почео саслушавати бандите Слободана Тимотића који је учествовао у нападу на партизана и њихову комору на путу за Торник)... .

... Провели их Немци, знаш из Преког шора... .

— Из Преког шора, откуд одатле?

— Брате на камиону, ваљда из Поцерине, и скидоше их код Зеленог Венца.

Мени је све ово нејаено, ноново питам да ли их она уопште познаје, питам је где ја станујем, она све зна, познаје ми сестру и ја се коначно питам шта је то?

— Па можда су били у логору, па су их пустили — рече.

— А за оца знаш ли шта?

— Нисам га видела, а да је стрељан чуло би се, а судећи по твојој сестри, која ме некако радосно поздрави из камиона, ја би рекла да му се није ништа зло догодило.

Прекида разговор после неких ситних испитивања и идем са другом из П. К. да пишемо извештај.

(Ноћ. Учитељицина соба, Цвеја).

Среда, 3. децем. 1941.

Добио сам крајнике, заливам их топлим чајем код трговца Васића, демократе. Пре покрета сазнајем да су непријатељске снаге продрле од Краљева, Крагујевца и Ваљева у Ужице. (6.000 . . . борбе 4 дана).

Свакако озбиљан ударац партизанском покрету.

Али шта?

Зар ће се тим тешким ударом (губитак значајне материјалне и идеолошко-политичке базе) уништити партизани и партизански покрет у Србији у целој земљи?

Не!

И не!

Опет крећемо за комором за Торник. Обилазимо Бобију. Комора и људство растегли се 3 километра. Ми идемо као заштитница. Има нас наоружаних око 40 људи. . . Ми смо у саставу пионирске чете. Одједном прасак пушака.

ћа. . . ћа. . . ћа. . . — чује се са Бобија из непрегледног камењака. Меци звижде изнад наших глава.

— Другови, разбите се у стрелце! — командује командир пионирске чете.

Појединце је ухватила паника, не обраћају пажњу на команду, а меци звижде изнад наших глава.

Развијамо се у стрелце, неки су полегли. Другови који су нам пошли у сусрет из Д, Оровице враћени су да обавесте Ваљевску чету и да затраже помоћ. Наши положаји су на једној шумом покривеној коси. Заузео сам положај иза једне букве поред једног камена,

Опет пуцњи, некако из мање даљине, опет меци звижде изнад глава.

Одложи оружје! Одложи оружје — чују се бандитски повици поред саме коморе.

— Лево крило штити Слободана! — опет глас четничког бандита.

Наше пушке жестоко одговарају. Ми опажамо бандите. Пуцамо, жестоко пуцамо. Један бандит у неприлици заузима положај иза једног камена. Ми га обасипамо поздравима, он не може да мрдне.

Сад и ја први пут у животу пуцам на човека, пуцам да га убијем да не би он мене убио.

Ено сад је помолио главу. И 10 пушака сипају своје олово у правцу камена.

Код коморе се виде неки лешеви: То су четнички бандити заувек завршили свој псећи живот.

Борба је завршена.

Полазим у правцу лешева; ту испитујемо рањеног С. Тимотића. Поред њега лежи командир њихов, мртав, искежених зуба. Види се неки разбојнички тип.

Резултат разбојничког напада: 3 бандита мртва, трећи, онај иза камена, убијен је код плота, на истом месту где је некад ускратио живот једном поштеном човеку, нашем борцу: један друг мртав, а један озбиљније рањен.

Испитивање Слободана Тимотића, разговор са друговима и коначно стрељање.

Продужујемо пут са комором. Пред самим успоном за прелаз преко десног крила Бобије долази наређење да се вратимо назад: за Д. Оровицу и даље за Прослоп.

Има нови моменат: прелази се на строго герилски рат. . . Коморе, овог силног баласта неће више бити. . . сви идемо у чете — рекао ми је друг који ме, казујући ми ту новост понуди лепим пилећим карабатакохм.

Око 11 у ноћи у Д. Оровици, а у 3 по поноћи, 4. децембра били смо на Прослопу. У саму зору, видно је већ било, кад је на чистом плавом небу само месец сјао отишао сам у колибицу лево од пута.

Спавао сам у штабу. Отерале су ме другарице после силног качамака са сиром који једва добисмо од намћор бабе — домаћина куће, у којој су оне ноћиле.

— Шта ћеш овамо? — строго је ошинула баба по мени кад сам, пошто је откључала млечар, ушао за њом.

Морао сам изаћи напоље.

— Шта кошта?

— 9 динара — било је у тањиру свега две кришке.

Кад сам унео, другарице су се обрадовале.

Ујутру, ја Ш. и В. Б. разговарали смо о новом моменту и његовом односу према нама као одговорним по извесној стваррх.

Врши се покрет свега.

Штаб се креће. Другови и другарице полазе у одређеном правцу: за поједине чете.

— Ја код Лале.

Благо теби, тамо има плена.

Секо, окрени се — обраћам се другарици која је одређена за Лалину чету, а која има нешто са Дујом који се налази тик уз мене.

Дуја заљубљеним очима блажен се смеје кад се поменута другарица на моју провокацију окренула и показала млеко својих симпатичних зуба.

— Здраво! Здраво! — отпоздравља Душко подижући чврсто гхролетерску песницу.

Ја и В. сами, пошто су остали измакли, крећемо онамо где смо недавно били: идемо у правцу Рожањских колиба.

Ето, сад, при задимљеној светлости ватре у затвореној колиби, пишем ове ретке у задњем месетду ове бурне 1941. године.

Понедељак, 8. XII 1941.

У колони по један као у филму отезала се лако покретљива чета. Пошли смо после топле купус-чорбе преко Рожања за... неко место више према Крупњу с јужне стране.

Сјајно је преко камењара преко пута Сокола, изгледала герилска јединица у покрету.

— Ено, оно доле — почео је да објашњава Косијер — биће да је Соко град. Сигурно. Мада овуда нисам ни једанпут прошао, познајем га преко слика, уметничких творевина наших вештака са бојом.

Срели смо се са новокомбинованом четом, ту се В. поздрабио са другарима и иродужили пут до шуме на једној коси више овог села. Ту, по ужасном ветру, уз дим запаљене ватре, остајемо извесно време, а онда узбрдо, низбрдо, кроз камењак за Поставе.

Спремамо се овде да отпремимо две овце на онај свет: ражњи су готови и ускоро ћемо јести одавно зажељено печено јагњеће месо.

Данас се навршило пуна 3 месеца откако сам у одреду (у ствари, у ноћ 7. септембра 1941).

Данас сам чуо да је Енглеска објавила рат Румунији, Мађарској и Финској. Шта то значи?

Уторак, 9. XII 1941.

У току целе ноћи 8. и 9. децембра путујемо, враћамо се до некле путем којим смо прошли, а онда, у почетку не знајући куд, и заобилазимо, све један по један, засипани од снега који нахм је стални пратилац откако смо пошли, (као у филму „Тринаесторица“ — слика оне колоне и ветар са прашином који засипа), пролазећи поред Мачковог камена, тог историјског места, где се некад потоцима проливала крв наших отаца, гегајући 10 километара кроз букову шуму чувене Борање, стигли смо на Црни врх. Зашто? Из војничких разлога. Ту су и другарице и другови коморашки и остали.

Остајемо ту до 4 сата, стигли смо после десеточасовног марша. Ложимо ватру у колиби: добро је дошла задимљена топлота. Сушимо ципеле, чарапе и ноге које су неколико сати биле потпуно мокре. Коментарише се Вукова погибија на Столицама. У 4 сата се враћамо, у самој ноћи пролазимо поред самог М. Камена, видимо онако у ноћи улазна врата и чује се шапат:

— То је Мачков камен.

— Ту су некад биле саме борбе, крв се лила.

Око 10 смо, после галсења по целцу и ужасној низбрдици, стигли у непознато село.

Топла соба једне бедне породице, која сама спава на сламом патосу, добро нам је дошла.

Заспао сам после не баш лошег оброка са Шпанцем, као јагње.

Спавај, Селе, мирно, само спавај!

Среда, 10. дец. 1941.

Узбрдо од Рујевца све до познате куће на крупањском путу. Очајна узбрдица.

— Јапанске подморнице су потопиле 2 америчка брода. . . Јапанске трупе се искрцале у јачини 125 хиљада људи у Сијам — чуо сам неки познати глас.

Кад сам се приближио, било ми је јасно. Шпанац чита вести које говоре о томе да је после објаве рата Јапана Америци и обратно цео свет стварно у рату.

— На руском јужном фронту Тимошенко и даље жестоко прогони Немце. . . Совјетска Црноморска флота у Азовском мору жестоко бомбардује немачке положаје дуж Азовског мора, где се фашисти скоро панично повлаче.

— Није далеко сад, биће ускоро свега. . . Ми смо ближе Мачви. . . но да ли ћемо ускоро бити тамо — чуло се нечије објашњавање и тумачење поводом овако повољних вести.

Разговор са Шестићем успут о новоствореној ситуацији. У кући, у којој пишем ове ретке и где сам већ до сада навраћао неколико пута, коментарише се напад Вукове чете и његова погибија.

— А како нам је Вук мученик погинуо? — пита један старији друг.

— Како? Ето како, у борби, незгодан положај био, а био је храбар, храбро је погинуо, сам је докрајчио живот својим револвером: није хтео да падне у прљаве руке белогардејских паса. А и ми смо њима показали: које убијених, које рањених, педесет.

Само смо тукли у мео: они излазе из барака, а ми припуцамо, збројевком и Шумарев тешки — све у њих — чују се објашњавања учесника у борби.

Читао сам песму („О Пећанцу“) од парт. Нешковића.

Преко брда и долина у шљивовске колибе. Састанак по разним питањима и погрешан став Ујака, због уласка Јапана у рат.

Четвртак, 11. XII 1941.

Ујутру у ноћи око 3 у колони по један на рожањске колибе, одакле смо пошли. . . а одатле за Прослоп. Читам неке изводе из мог дневника друговима: бившем продавцу новина Јоцковићу, Неши.

Докле ћемо бити на Прослопу.

Васпитна група Скоја. Дискутујемо нека места из органа Скоја „Младинска борба“. Другови фино примају. Ово радимо у једној страћари на Прослопу. Изашли из колибе као гуштери на сунце, само децембарско сукце. Читамо повољне вести на фронтовима о Совјетској офанзиви на целом фронту: Тула,, Азовско море. Четна критика: командир отвара и руководи.

Субота, 13. децембар 1941.

Некако нехотице, онако на сунцу, које је, чим је јутро почело прелазити у дан почело топити недавно нападане снегове, стао сам размишљати о прошлом децембру 1940. год. када смо били у миру, кад наша земља није ратовала, кад је Совјетски Савез мирно градио социјализам, довршавао чувену трећу стаљинску ијатиљетку.

Шта је било онда у децембру?

Шабац, ја, учитељски кандидат. Баш у ово време, била је баш субота, само је онда био 14. децембар а сада је 13, умро је погани скот фашистичке реакције у нашој земљи А. Корошец. Сећам се, после пробног матурског предавања у Доњем шору, предавао сам о српскрмг манастирима, онако по онегу и мразу спуштао сам се одушевљено са друговима и другарицама на клизаљкама по шабачком асвалту, у модерном ујаковом капуту у коме сам држао масу летака и полулегалне радничке штампе и напредне литературе. Говорили смо о скоту А. Корошецу који је један од крвника страшног злочина југословенске реакционарне фашистичке буржоазије 14. децембра 1939. године.

— И ето, овај лупеж погинуо је баш истог дана, један фашиста и реакционар, капитулант нестао је (Онда се наша владајућа буржоазија дефинитивно ломила и постајала капитулантска, што је идућег пролећа 1941. г. и делом показала: тројни пакт.).

Тако је било у прошлом децембру, у суботу: спремао сам се, још нисам био завршио разред, за предстојеће матурске испр-те у јануару 1941.

А данас?

Данас борба, крв, дуги маршеви, спавање у страћарама на брдима по Азбуковици, на Прослопу; данас се спремамо да одиграмо своју свету улогу: потпуно уништење фашистичког непријатеља, уништење које дефинитивно почиње совјетском офанзрх-

вом на свим фронтovima: Брјанск и Вјазма, и уласком Америкс у рат.

(Америка с једне стране и осовина објавили су једни други-хма рат).

Спремамо се да по сунцу требимо ваши. Кад ме сунце, сјајно децембарско сунце распари, мислим о Шапцу, о мом лепом Шапцу, о мојима, шта ли је са њима; мислим о свему што је прошло, а што је тако лепо, и што ће остати дуга и неповратна успомена, али зато ће доћи ново, дивна будућност па ћу опет бити са мојим драгим, са мајком, оцем и малом сестрицом, коју сам раније много кињо, а што, да само дођем до њих, нећу никад чинити; бита са мојом милом. . . хтео бих јој написати име, али никако да се сетим и што више желим да се сетим, све сам даље од тога (презиме јој добро знам: Ђаковић).

— Ах, сетио сам се, сетио: име јој је, да ли да напишем, ево сви знајте: Живка, моја Живка, само. . .

— Кад ћемо се видети моји мили и драги?

— Да ли ускоро?

— Није искључено. . . многи знаци. . . говоре нам у прилог. . .

Да се нисам преварио. Ма, ја не желим да будем пророк, нешто ме сили да тако мислим (а и многи другови исто мисле с Шапцу, о том како ће не баш тако далеко бити у свом лепом Шапцу).

Катастрофа: заиста, многи су се нашли у Шапцу. . . ухваћени, крах Одрета.

— Их, па кад уђемо, а они вичу: „Ево их, живели наши ослободиоци, живели, добро нам дошли!”

Спремам се да одмах одржим скојеvски састанак са омладинцима II вода Б. чете. Увече слушамо сјајне вести са Рјсточног фронта, вести о безглавом повлачењу фашиста. (Бајалица чита).

— Фашисти уништавају свој ратни материјал. . . партизани само заробљавају војнике и оружје.

(2.000 вој. . . 1.500 тен. и 1.600 кам.).

Недеља, 14. дец. 1941.

Командир није у чети, отишао је у току ноћи у Штаб, вероватно, на неко важно конферисање. Спремамо чланке да издамо наше четне џепне новине: Неки су рукописи добили свој коначни облик. „Партизан” — тако се зове наш четни лист.

Сад, док пишем ове редове, један омладинац ми предаје своја два рукописа за новине. Соба у којој седимо изгледа овако: 3 прозора и фуруница која се ложи из друге одаје ове бедне страћаре, због које је Јоцковић направио џумбус, изгрдио оног који је ложећи ватру пробио ову сигурацију што се зове фуруна. У соби, чија се врата често отварају, препуној дима, у којој су размештене пушке, ранци и торбице, болничке ствари наше болн. Шпире посматрам Точкоњу, војника, партизана и водника ове чете како

брије, ваљда по први пут откако сам га на тбм послу посматрао у Шапцу, одстрањује вашљиву косурину наших партизаиа.

Очекујемо вести из Драгодолла.

— Бугарска је објавила рат Енглеској и Америци, рекао је Бајалица кад је дошао. Дискусија са Б.

Пон., 15. дец. 1941.

Реорганизација на Прослопу: формација чета у нов распоред и поредак: два батаљона, 6 чета, нови командири и водници. Ш. чита имена другова. К. П. В. — Мија Јовановић. Дан диван. . . — Ево авиона! — чуо се глас са брда.

Спремамо се да за један — два сата кренемо. . .

Куда?

Петак, 19. XII 1941.

16. XII, кренули смо са Прослапа у правцу Драгодолла. Коначан циљ — Мачва и Поцерина.

Остајемо у Драгодолу до 19, када полазимо даље. Једно вече за ова 3 дана у друштву Шпанца, који је врло расположен и спреман износио утиске из некадашње борбе у Шпанији, читали смо вести са И. Ф.

Вести говоре о томе да се сов. ударац наставља. По свему судећи, карактеристика догађаја и ондашње стање изгледа овако: Дешавају се преломни догађаји, борбе су јаке и жестоке, иницијатива у сов. рукама, ствар се може упоредити са једним великим чиром. Чир је бујао, растао долази до прскања, до испадања чепа, ето, то испадање чепа дешава се сад у децембру у идућем месецу, јануару 1942, али после испадања чепа настаје исто тако један процес који није баш нагао. Тај процес настаје сад, тај процес зове се револуција, пролетерска социјалистичка револуција. Она почиње. . .

Ми се спремамо за тај процес кад ћемо да извршимо велику и значајну операцију са здравог тела друштва.

Говори на Прослопу, састанци су у духу полагааног преласка на другу страну, за коначну борбу за ослобођење човека и човечанства, за социјално ослобођење од кривца свих оних догађаја који насташе још много раније прије 1. септембра 1939. — буржоазије.

И. . . Новопетровск ослобођен и заробљен велики ратни материјал — наглашавао је друг који је читао вести при бледој светлости драгодолске лампе.

Данас смо ујутро пошли из Драгодолла после 3 дана чекања. Пецка, Гуњаци, Бастав, Белтић, Б. Црква, Равнаја.

Недеља, 21. XII 1941.

Кроз буру и крш од снега који засипа непрестано, уз претњу четничких пуцњева по Рађевини приближујемо се Јадру и ваљевском путу.

— Јуче су четници прошли са Немцима из Осечине за Завлаку пуцајући онако у маглу, — говоре нам сељаци у Равнаји.

Станка и опет настављамо пут.

— Другови! Без кашља, без и најмањег говора и брзо, брзо ићи, јер улазимо у озбиљну зону где треба да се пробијемо.

Силазимо низ брдо на обалу Јадра. Јадров слап много галами и сад се може кашљати, говорити. . . Нема моста. Зато идемо уз реку према Осечини. Узбрдо, низбрдо — ишли смо прилично и опет избијемо на Јадар. Успешно се пробијемо преко моста и ваљевског пута, на средокраћц Завлака — Осечина.

Тако су се пребацивали и успешно пробијали партизани у децембру бурне и крцате догађајима 1941. године, мокри, голи и боси.

Данас смо већ ближе Поцерини. Ове редове пишем у селу Коњуши. Ту би требало нешто јести, а онда ћемо наставити пут.

Ишли смо у ноћи од једног до другог села. Спуштали смо се низ брдо. Разговарао сам са Народом о нашим присутним стварима, а и о озбиљним, па коначно подсећајући се на носталгију и љубав за родним крајем, Народ онако узгред рече:

— А твоја мама, ех, добра тетка Роса, већ нас је — мене и тебе — сахранила.

— Да, да, она се много боји, плаши, сад она и твоја тетка стално гледају у карте, а карте не говоре ништа рђаво. Можда оне дошаптавају:

„Ех, нека им, ако су јунаци живи и здрави, срећа буде при руци. . . А шта кажеш — ништа, онако, онако на прилику, лоше не стоји? . . . тако можда говори моја мати.

— Их, видиш, Росо, ево, као да нису далеко од нас. Ја, нешто предосећам, а тако, ево, и стоји, ево карта каже, предвиђам добро — и насмеја се. . .

Ја не знам: човек ни да верује ни да не верује у те карте — закључи. . .

Селимир ЈОВАНОВИЋ СЕЈЕ